

JAN ERIK RINGSTAD

SANKTHANSDAGEN I SØNDRE VESTFOLD

St. Hans bål på Sjøbris ved Lahelle, 2007. Foto: Dag I. Børresen

Norges eldste eksempel på levende immateriell kulturarv

Så lenge vi kan huske, har 24. juni vært fridag i Sandefjord. Det er en tradisjon vi fra gammelt av har delt med mange, men etter hvert med stadig færre. Snart er Sandefjord alene om å ha denne tradisjonen. Er det da grunnlag for å beholde den? Kan vi, som de eneste i landet, unne oss en egen fridag?

Sankthanstradisjonens historiske røtter er usedvanlig dype. Da Olav Tryggvason lovfestet sankthansdagen som kristen helligdag, var feiringen allerede gammel. Sankthansdagen var siden en av våre mest fornemme fest- og helligdager like til den i 1770 ble avskaffet under det danske eneveldet. Det er verdt å merke seg at det var *helligdagen* som ble opphevet. Det fikk gjennomslag overalt. I store deler av landet ble sankthansdagen likevel ikke virkedag. Om helligdagen ble opphevet, valgte folk mange steder å beholde den langt eldre *fridagen*. I dag lever den altså fortsatt som lokal kulturarv i deler av søndre Vestfold.

Innledning

St. Hans er en katolsk minnedag for Johannes Døperen. Johannes beskyldte Herodes for blodskam fordi han ektet sin svigerinne, hvorpå hun krevde Johannes' hode servert på et fat. Siden ble Johannes fødsel feiret som en av de fornemste kristne markeringene. Kristi fødsel var allerede definert til 24. desember, og *Johannes Baptista Nativitas* ble derfor lagt til 24. juni. Dermed var de to fremste kristne markeringene

Sankthansfeiring på Lindholmen i Vestfjorden/Lahellefjorden i 1926.

Familiene på bildet var bosatt på Natholmen. Mennene med sorte luer midt på bildet er (f.v) hvalskytter Ole Iversen og fisker Jørgen Christensen. Mannen til venstre i bildet med pipe i munnen er Anker Christensen, som på 1970-tallet var den siste yrkesfisker på Natholmen. Foto: Odd Iversen

begge lagt til solsnu. Som Jesus og Maria ble også Johannes i middelalderen æret med to minnedager, *Nativitas*, til minne om hans fødsel, og *Decollatio* (29/8) til minne om halshuggingen. *Nativitas* ble feiret med høyeste festgrad, vigil og oktav.

Til tross for Johannes prominens, er opphavet til St. Hans-feiringen ikke å finne innenfor den katolske kristendommen. Tvert om strekker røttene seg langt tilbake i en tid uten skriftlige kildebelegg, der tilknytningen til solsnu er det sentrale både for jul og St. Hans. Bålet var det naturlige samlingsstedet, der samvær i seg selv representerte en nødvendig kraftkilde. Det gir oss to røtter til vår midtsommerfeiring, en sekulær og en religiøs, som smelter sammen og definerer tidspunktet til den 24. juni ved hjelp av en fødselsdag.

Norrøn historikk

Hans er dansk kortform av Johannes. Norrøne kilder har benevnelsen *Jonsok*, som også er avledet av Johannes. Forklaringen er at man natt til 24. juni holdt Jons våke, slik man natt til 29. juli holdt Olavs våke – Olsok. I begge tilfeller startet altså feiringen dagen før, i samsvar med norrøn praksis.

Snorre forteller i Ynglingesaga om tre blot. Mot vinteren skulle det blot for godt år, midtvinters for grøde mens det tredje blotet – seiersblotet – skulle være om sommeren. Kong Olav Tryggvason fikk imidlertid slutt på de hedenske drikkeskikkene med ofring av øl til Tor, Odin og de andre æsene. Det beskrives i kongesagaen Ågrip fra 1190-åra. Olav reiste kirker og erstattet blot og blodrikke med høytidsdrikke ved jul, påske og Jonsok, samt høst-øl ved Mikkelmess. Han erstattet altså eldre, førkristne skikker med nye, og det understrekes at hans beslutning var i tråd med folks oppfatning og gammel tradisjon.

Samvær og gjestfrihet

Ølets plass i det sosiale samværet sto fra gammelt av sentralt. Blant de gammeltroende ble ølet signet til gudene med drikkeformelen *til års ok til friðar* – til godt år og fred, men ifølge Gulatingslovens kristendomsbolk skulle ølet nå signes Kristus til takk, og jomfru Maria til godt år og fred. Loven påla minst tre ektepar å slå seg sammen slik at hvert par skulle brygge to mæler øl, men den fattige skulle kun brygge om han selv ville. Den som ikke brygget til fastsatt tid måtte betale bot til biskopen (ikke kongen!) og deretter likevel holde gilde.

Ifølge Magnus Lagabøtes Landslov av 1274 var 1 mæle 16,2 liter. Hvert ektepar skulle altså brygge over 32 liter øl. Selv med 5 voksne i huslyden, ble det minst 6 liter øl til manns. Riktignok var det snakk om en gildeskikk, men det er likevel en slående kontrast til Eddadikt, sagaer og Kongespeilet (ca. 1250) som alle advarer mot drukkenskap. Frostatingsloven har et lignende påbud: hver bonde *skal eiga øl at ions vaku*, 2 mæler som ovenfor. Frostatingsloven gjaldt i Nidaros, og her lover erkebispem at folk skal få være sammen, så mange som måtte ønske det, men slik at alle skal ha, og har de ikke hatt [det] før jul, skal [de] yte biskopen 3 øre i bot. Høstet kirken gevinst i form av bøteinntekter dersom folk ikke drakk?

Øl var imidlertid langt mer enn en drikk. Først og fremst var det noe man gjorde eller holdt, av typen festar-øl, barseløl, gravøl, sjeleøl og arveøl. Det viser Frostatingsloven, som altså bruker verbet *eiga* = ha/holde, ikke *gera* = lage. Påbudet gjaldt altså ikke ølbryggingen, men er snarere en forpliktelse om å holde og delta i selskap – jonsokøl. Parallellen til arve-øl, grav-øl osv er klar. Det er *samværet* som er det sentrale. De to mælene må sees i lys av tidens generelle krav til gjestfrihet. Gjerrighet ble foraktet. Det måtte være nok.

Jonsok nevnes en rekke ganger i våre eldste lover. På Mostertinget fastsatte Olav den hellige og biskop Grimkjell hvilke dager det skulle holdes faste og nonshelg foran, og som skulle helligholdes som søndager. Nonshelg ble brukt før store helligdager og løp fra kl. 15.00 dagen i forveien. Disse dagene, ca. 15 i alt, regnes opp både i Gulatingsloven, Frostatingsloven og i erkebiskop Jons kristenrett fra ca. 1280, alle stedene med Jonsok som den første. Den som arbeidet en slik dag, måtte bøte som for søndagsarbeid. På Jonsok var også sildefiske forbudt, og det hvilte almisseplikt. I tre uker før Jonsok kunne man heller ikke feste seg kone. Overtredelse ble bøtlagt.

Når det understrekes at kong Olavs nyordning var i samsvar med folkets eget ønske, bekrefter det lagtingenes posisjon. De var bøndenes egne redskap for å ordne mellomværender. Lovene var ikke rettsgyldige før de var vedtatt på tinget, og preges derfor av samvirke mellom bønder, kongedømme og kirke. Å fremme lovforslag som gikk på tvers av bøndenes rettsoppfatning, førte bare til unødig strid. Gjennom almisseplikten, avholdenhetskravet og forbudet mot sildefiske ga bøndene biskopen gjennomslag for noen kirkelige krav, men bøndene skulle også ha sitt. Midtsommerfeiringen og den tradisjonelle fridagen kunne gjerne gis nytt navn, men å nekte bøndene deres rett til samvær og munngodt kom ikke på tale. Det var *samværet* bøndene vernet ved trosskiftet. Derfor var det en formalitet, ikke et nederlag for dem å godta bot til biskopen om samværet ikke ble respektert.

Gaia under seil. Skipstype fra de eldre solsnu-feiringenes tid. Foto: Øyvind Thuresson.

Sankthansdagen oppheves

Gjennom forordning av 26. oktober 1770 fjernet danskekongen flere årlige fest- og helligdager: "Efterskrevne Fest- og hellige Dage skal, for den følgende Tid, være afskaffede, og aldeles ophøre, nemlig: ...". Her faller i alt ni helligdager, bl.a. tredje dag jul, påske og pinse, og sankthansdagen. I tillegg flyttes Maria Bebudelsesdag til 5. søndag i fasten. Forordningen fikk gjennomslag over hele dobbeltmonarkiet med unntak av sankthansdagen. En snau generasjon senere kunne Eidsbergpresten Jacob Nicolai Wilse konstatere at sankthansdagen fortsatt ble helligholdt med full lediggang, et forhold han fant helt naturlig. Ingen annen av de avskaffede dagene kunne lettere fortsette som helligdag, især på bygdene, hvor våronna da var unnagiort. Først med industrisamfunnet kom de alvorlige fremstøtene mot sankthansdagen som fridag, og smått om senn ble den i landsdel etter landsdel innarbeidet som ordinær arbeidsdag. På slutten av 1900-tallet var det bare søndre Vestfold og deler av Grenland som fortsatt holdt den mer enn 1000 år gamle tradisjonen i hevd.

Moderne feiring

Ned gjennom tidene har elementer av sankthanstradisjonen endret seg, med en rekke lokale varianter. Nye symboler knyttet seg til, som trollkjerringer, djevler og hekser, og i helt moderne tid kom det også enkelte steder båtkortesjer.

I moderne tid har organisasjoner og foreninger konkurrert om feiringen, og slik har det nok også vært i Sandefjord. Som i norrøn tid startet den dagen før, med fri den 24. Frilynte ungdomslag og kristne arrangementer kunne være mobile, men ofte benyttet man samme samlingssted år etter år, som f. eks. Knattholmen hos oss. Et program fra 1917 viser at det også kunne foregå feiring i Preståsen med musikk, bål og fyrverkeri. Rundt 1930 begynte Sandefjord motorbåtforening å arrangere det som etter hvert har vokst til dagens imponerende båtkortesje. Under annen verdenskrig var det ikke tillatt å brenne bål, men sankthansfeiringen fortsatte likevel, og var da flere steder nærmest et ledd i en symbolsk motstandskamp.

Rettslig strid om fridagen

Forsøkene på å avvike fridagen har tiltatt i styrke. Det startet som frontalangrep av Treschow-Fritzøe i Larvik, som i 1957 berammet ferien fra 24. juni til 8. juli. Fagforeningen Fremover godtok ikke 24. juni som del av ferien, og Alf Nordhus førte saken til seier i Arbeidsretten. Den konkluderte med at arbeiderne hadde rett til å beholde sin hevdvunne fridag som var innarbeidet "gjennom overordentlig lang tid", og slo videre fast at det ikke er noe i veien for at det ved "lokal sedvanerettsdannelse kan "vokse frem" dager som i relasjon til ferielovens § 3 får karakteren av almenne fridager, og dermed ikke blir å oppfatte som "virkedager"."

I 1993 endte en ny sak i arbeidsretten. Den startet ved Kefas på Verningen, der arbeiderne rett før arbeidstidens slutt på sankthansaften fikk beskjed om å arbeide på sankthansdagen og at fravær ville få konsekvenser. En av de ansatte møtte ikke opp, og ble oppsagt samme dag.

Det påfallende ved denne saken er at partene var sterkt uenige om hva retten egentlig skulle prøve. Saksøkers advokat sa at dette ikke var en vanlig arbeidsrettssak. Det dreide seg om dyptgående og prinsipiell uenighet om det skal arbeides på sankthansdagen. Han ba retten ta stilling til om sankthansdagen er en sedvanerettslig fridag i søndre Vestfold, og viste til arbeidsrettsdommen av 1957 som fastslo at dagen i Larvik ikke kunne anses som virkedag. Det fantes derfor ikke grunnlag for avskjed. Derimot var det en kjensgjerning at samarbeidsforholdet mellom arbeidstager og ledelsen ved Kefas ikke var det beste.

Kefas advokat mente derimot at den lokale arbeidsretten ikke skulle ta stilling til om sankthansdagen var fridag. Det måtte prøves for den store arbeidsretten. Det som skulle bevises var at arbeidstagerens avskjed var gyldig i henhold til lov og rettspraksis når avskjedsgrunnen var ordrenekt. Saken endte med rettsforlik. Avskjeden ble trukket tilbake. Arbeidstaker beholdt jobben, men fikk ikke lønn for den perioden han var utestengt.

St. Hans-buket med syv slag blomster.

Blomsterkrans. Begge foto: Bente Wallander.

Også i Sandefjord var det et Larvik-firma som startet kampen. I noen år fram til 1983 holdt Albert Bøe sin forretning i Sandefjord åpen et par timer midt på sankthansdagen. Med hjemmel i byens lokale lukningsvedtekter ble han bøtlagt. Lov om åpningstider for utsalgssteder av 26. april 1985 fastslo imidlertid at forskriftene ikke kan bestemme "at utsalgssteder skal holdes lukket på vanlige hverdager mellom kl. 06.00 og kl. 20.00". I 1987 annonserte Obs! på Fokserød "Åpent når du har fri", og året etter endret Sandefjord kommune sine lukningsvedtekter, uten å vurdere om sankthansdagen faktisk er en "vanlig hverdag" hos oss. Etter hvert åpnet andre kjedebutikker og utenbys næringsdrivende, slik at Sandefjord Handelsstand ble vår garantist for lukning. Midt i 1990-åra var formannen Konrad Augemo klar i sin tale. Et flertall av medlemmene anbefalte fortsatt stengning. I løpet av de neste ti årene åpnet imidlertid stadig flere utenbys kjeder sine butikker, og i 2003 sto også Bjørn Ole Gleditsch fram og sa at Gleditsch Farvehandel ville holde åpent. Han var da leder av Handelsstanden, og hadde – som Augemo – bare ett år tidligere anbefalt å holde stengt. Fra 2003 av var det opp til hver enkelt.

Flytting av feiringen som alternativ strategi

Siden da har strategien blitt endret. De som ønsket fridagen fjernet gikk i stedet løs på ritualene og symbolene. Kunne feiringen flyttes, slik at begrunnelsen for fridagen ble svekket?

Leder i Næringsforeningen, Guttorm Gran, foreslo for noen år siden å flytte hele feiringen til lørdag etter St. Hans. Det møtte i utgangspunktet massive protester, men ble fulgt opp av et nytt, friskt utspill i 2005. "Sankthans er flyttet", het det i et stort oppslag i Sandefjords Blad. Ifølge Gran var det oppnådd enighet med båtforeningene om flytting av båtkortesjen, og med Handelsstanden om å samle de tre handelsdagene og legge dem til sankthansfeiringen. Dertil skulle den tradisjonsrike Bryggadagen relanseres og legges til lørdag formiddag, koordinert med båtkortesjen, og dagen skulle ende med tente bål. Gran understreket at det ikke dreide seg om å ivareta økonomiske interesser, men om å holde på feiringen og skape en god start på sommeren. Sankthansdagen unngikk han. Fridagen fikk bli en sak mellom fagforeningene og arbeidsplassene.

Oppslaget skapte umiddelbare reaksjoner. "Frekkheten lenge leve!" het det i lokalavisa et par dager etter, mens avisa selv kommenterte saken med støtte til Gran, og med et spørsmål om det var det å få fri som var det viktige med tradisjonen.

Flytting av merkedager er ikke noe nytt. Bots- og bededagen ble i 1686 flyttet til fjerde fredag etter påske, og i 1915 videre til fredag før alle helgens søndag, som er første søndag i november. I mai 1950 ble den forsøkt flyttet til søndag før alle helgens søndag, men resolusjonen måtte umiddelbart trekkes tilbake.

Flyttingen ble likevel gjennomført ved lov i desember samme år. Vi har også sett at Maria Bebudelsesdag i 1770 ble flyttet til en søndag.

Faste og bevegelige helligdager

"Første søndag etter første fullmåne etter vårjevndøgn" er forklaringen på hvorfor påsken år etter år dukker opp til ulike tider. Det frister til en titt på kalenderiet.

Den jødiske festen *pesach* til minne om utgangen av Egypt ble feiret på fullmånedagen i deres 7. måned nisan. Fredag ved aftenstid under jødernes pesachfest ble Kristus korsfestet. Den jødiske skikken forholdt seg til fullmånen og feiret derfor på en hvilken som helst ukedag mens de kristne derimot, i alle fall siden år 120, alltid har feiret Kristi oppstandelse på en søndag. De gangene fullmånedagen falt på søndag kunne de kristne altså feire påske samtidig med jødernes pesach, men det ønsket de slett ikke. Følgelig besluttet de at påsken skulle falle på første søndag etter fullmånen, og unngikk dermed med sikkerhet å feire samtidig med jødene. Kirkemøtet i Antiokia 341 stemplet avvik som kjetteri og ila streng straff for overtredelse.

Vårjevndøgn ble diskutert på flere kirkemøter i det 2. og 3. århundre. Før det ble entydig definert, kunne påskefestene variere fra sted til sted. I 387 for eksempel, var enkelte kristne ferdig med feiringen samtidig med at andre fortsatt var midt i fasten. Cæsars vårjevndøgn var 25. mars, men også flere andre datoer ble diskutert før man til slutt falt ned på den 21. mars.

Vanskeligere var det med påskefullmånen. Senest siden 432 var man riktignok klar over at den gjentok seg over en 19-årsyklus, men hvem kan holde orden på slikt? For å være sikker på at alle feiret påsken samtidig, måtte kirken hvert år sørge for å formidle datoen til menighetene, og med den tids kommunikasjoner måtte varsel sendes i god tid, hvorfor også tiden for fullmånen måtte være bestemt på forhånd. Den orientalske kirken varslat gjennom festbrev, den romersk-katolske gjennom et apostolisk formular. Det skulle med andre ord et helt apparat og atskillig ekspertise til for å få gjennomført påskefesten i riktige former.

Det er mot denne bakgrunn det norrøne, førkristne "kalendariet" må forstås. Det hadde ingen bevegelige helligdager. Man kunne følgelig spikke inn de opplysningene man trengte på en kjepp, og det var det. Omvendt kunne primstaven ikke fange opp de bevegelige, kristne helligdagene.

Ovenstående er illustrerende for hvilke kulturelle elementer man faktisk tar stilling til når man diskuterer flytting av vår lokale sankthanstradisjon. Det innebærer nemlig overføring til et kalendersystem med bevegelige festdager, og følgelig til et kulturgrunnlag som er det førkristne samfunnet fremmed. Forskjellen på de to systemene ligger - om man vil - i syklusen. I overensstemmelse med skapelsesberetningen var den kristne på syv dager mens den førkristne var på 365. Det norrøne året var delt i to, vinter og sommer, og alder ble gjerne oppgitt i antall vintre. På den annen side faller våre kristne høytidsdager på faste ukedager, slik Kristi himmelfartsdag alltid er en torsdag. Unntakene var de to gamle folkefestene som kirken kristianiserte, midtvinter- og midtsommerfesten, som hører til den katolske kirkens fornemste fester i Norge. Deres definisjon som fødselsdag for henholdsvis Kristus og Johannes Døperen, innebar at de fikk beholde sin plass fra det førkristne verdensbildet.

Politiske utspill om sankthansdagen

I 2009 kom det en ny innfallsvinkel, nemlig det faktum at de kommunale barnehavene holdt stengt. Det var Høyres gruppeleder, Anne Gro Olafsen, som reiste denne debatten: "Det vil etter min oppfatning være oppsiktsvekkende at Sandefjord kommune, som serviceinstanse og kommunal tjenesteyter ikke tilpasser seg endringen i Sandefjord, og tar ordningene med stengte kommunale tjenester på en dag hvor byen ellers fungerer som normalt, opp til vurdering" uttalte hun til Sandefjords Blad 26.06.2009, og fikk støtte av samfunnsredaktør Jan Abrahamsen på lederplass dagen etter. Han la dessuten til, at dersom de barnehageansatte må jobbe sankthansdagen, så "er det vel rimelig at også resten av kommunens ansatte må gjøre det?" Dette er oppskriften for å velte "den siste bastionen", den som ifølge Abrahamsen nå er fridagens eneste argument.

Båtkortesjen passerer Jotun fabrikker, 2009. Foto: Bente Wallander.

Abrahamsens argumenter er i realiteten en forlengelse av synspunkter som på dette tidspunkt definerte sankthansdagen som en kommunal fridag. Abrahamsen gir riktignok en historisk begrunnelse, men hans historieskrivning går kun tilbake til kirkehøytiden, ikke til kulturarvens grunnlag. Hadde sankthansdagen opprinnelig vært en kirkelig høytid, ville den for lengst vært plassert på en søndag.

Hensynet til kommunale tjenester er selvsagt vesentlig, men da avisa skrev om problemer med julestengte barnehager 4,5 år tidligere, var det ingen som reagerte. At kommunale barnehager holder stengt på syv planleggingsdager, ser heller ikke ut til å ha hatt noen betydning for argumentasjonen, selv om planleggingsdagene kommer på tilfeldige og ofte svært ugunstige tidspunkt. De er heller ikke nødvendigvis synkronisert med planleggingsdagene på SFO.

Året etter var derfor innfallsvinkelen en noe annen. Nå ble kommuneansatte satt opp mot hverandre, og det var hensynet til rettferdighet dem imellom som begrunnet at fridagen måtte bort. Like i forkant var kommunal forskjellsbehandling presentert som problematisk fordi man i visse serviceyrker med turnusordninger ikke kan ta fri.

Olafsen hadde allerede i barnehagediskusjonen året før (19.06.2009) koblet spørsmålet om fridagen til kommunens tariffforhandlinger, og lønn har for så vidt helt siden 1957 vært en del av diskusjonen omkring fridagen. Dagen etter førstesideoppslaget kunne imidlertid avisa dokumentere at de fleste som har måttet gå på jobb sankthansdagen, har gjort det uten økonomisk kompensasjon. Et av unntakene er Sandefjords Blads egne ansatte, som krevde betalt for 2 dagsverk, dvs. 100% overtid (200% hvis de allerede var lønnet), men fikk drøyt 56% (ev. 156%).

Økt status for immateriell kulturarv

Den 17. oktober 2003 vedtok UNESCO en konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven. Den 2. juni 2006 ble den ratifisert av Regjeringen på vegne av et enstemmig Storting.

Konvensjonens formål er å sikre respekt for den immaterielle kulturarven til berørte samfunn, grupper og, i noen tilfeller, enkeltpersoner. Immateriell kulturarv overføres fra generasjon til generasjon og er med på å fremme respekt for kulturelt mangfold. Det heter at den især kommer til uttrykk i form av sosiale skikker, ritualer og høytidsfester. Om utdanning og bevisstgjøring heter det at hver konvensjonspart, med alle

*Tradisjonell sankthansfeiring på Gokstadholmen, 2009.
Foto: Bente Wallander.*

hensiktsmessige midler, skal bestrebe seg på å sikre at samfunnets immaterielle kulturarv anerkjennes, respekteres og styrkes, særlig gjennom utdannings-, bevisstgjørings- og informasjonsprogrammer rettet mot folk flest, særlig ungdom. Når blir sankthansdagen tema for Den Kulturelle Skolesekken?

Sankthansdagens lokale berettigelse

Et hyppig argument som nå er fremmet mot sankthansdagen, er at vi snart er de eneste som har fri. Dette argumentet kan avvises. Det viser en analyse av UNESCO-konvensjonen av professor Odd Are Berkaak fra 2010. Han tar utgangspunkt i selve begrepet Kulturarv, og slår fast at begrepet "arv" brukes helt konsekvent av alle involverte parter i de internasjonale rettskildene. Arv er imidlertid et juridisk begrep, en term for en sosial mekanisme hvis funksjon er å overføre goder fra en generasjon til en annen på eksklusivt vis. Som distribusjonsform skiller arv seg fra gavebytte eller markedsbytte på den måten at den skiller ut en bestemt gruppe mennesker som mottakere av godet, til forskjell fra andre. De kalles arvinger og har arverett. Å hindre allmenn tilgang er selve hensikten med arveinstitusjonen. Arv er et privilegium, ikke noe valgt eller fortjent.

Sankthansdagen er etter alt å dømme landets eldste levende immaterielle kulturminne, vernet av UNESCO gjennom et enstemmig Stortingsvedtak. Fridagen har ikke vært behandlet av noe overordnet norsk politisk organ siden middelalderen. Det danske fremmedstyrets forsøk på å avvikle den, lyktes ikke i vårt distrikt, hvor innbyggerne altså fortsatt er arveberettigede selv om lokalpolitikere og næringsdrivende måtte mislike det. En mulig årsak til at dagen overlevde nettopp her, kan være at et høyt antall arbeidstakere lenge var sysselsatt i primærnæringene gjennom hvalfangsten. Sankthansdagens største sårbarhet er kanskje at det ikke knytter seg samme økonomiske interesser til den som til andre merke- og helligdager.

Vern av lokal kulturarv er viktig, men det fordrer forståelse. Sankthansdagens røtter går i alle fall tilbake til vikingtiden, og er dermed del av en større kulturhistorie som har høy prioritet i Vestfold. Det gir i alle fall en kulturfaglig begrunnelse for dens berettigelse. Fokuset på det sosiale - på samværet - representerer også en verdi som det mer enn noen gang er verdt å verne om. Det spesielle med sankthansdagen er at den verken involverer politiske, nasjonale, religiøse eller etniske overtoner. Den styres utelukkende av jordas gang rundt sola. Ingen festdag er mer inkluderende enn denne. Det er også et viktig aspekt i et stadig mer flerkulturelt samfunn.

Litteratur:

Jan Erik Ringstad: «Jonsok i Viken». *Utkikksposten* nr. 7, Sandefjordmuseene 1993
Torill Wyller: *Sankthans. Midtsommerfeiring i Norge gjennom 150 år*. Oslo 1987

Ansvarlig redaktør for Sandar Historielags Kulturminner: Haakon Berg Jensen
Bruk av stoffet eller kopiering må forhåndsavtales med Sandar Historielag, Sandefjord.